DR.MADHUKARRAO WASNIK PWS ARTS AND COMMERCE COLLEGE

सा विद्याया विमुक्तये

P.W.S. COLLEGE NAGPUR

Scanned with CamScanner

B.COM 1ST YEAR IInd SEMESTER

SUBJECT:- SECRETARIAL PRACTICE

MEDIUM:- ENGLISH, HINDI, MARATHI

Subject Teacher:-

Mamta M. Tayade

Ashwini A. Landge

Scanned with CamScanner

UNIT IV

प्रमुख प्रबंधकीय कर्मचारी / अधिकारी

Unit ४ (1)

* पुर्णकालिन संचालक :-

↓ पुर्णकालिन संचालक म्हणजे अशी व्यक्ती जी आपल्या संपूर्ण वेळ तसेच कार्य कंपनीच्या व्यवस्थापनाकरिता खर्च करतो आणि कंपनीच्या सर्वांगिण विकासाकरिता पूर्ण वेळ प्रयत्नशील असतात. अशा व्यक्तीला पुर्णकालिन संचालक असे म्हणतात.

↓ त्याला कंपनीच्या विविध घटकांवर महत्वपूर्ण निर्णय घेण्याचा अधिकार प्राप्त झालेला असतो.

↓ पूर्णवेळ संचालकाला कंपनीचा एक कर्मचारी अधिकारी म्हणून दर्जा प्राप्त झालेला असतो.

↓ पुर्णकालिन संचालकाला कार्यकारि संचालक असे ही म्हणतात.

↓ ही व्यक्ती एकावेळी एकाच ठिकाणी सेवा पुरविते एकापेक्षा जास्त कंपनीत सेवा पुरविता येत नाही.

↓ कंपनीमध्ये पूर्णवेळ राहून कंपनीची

↓

- धोरणे ठरविणे
- कामाची अंमलबजावणी करणे
- व्यवस्थापन नियोजन
- नियंत्रण करणे

Scanned with CamScanner

* **पूर्णकालिन संचालकाची नेमणूक :**

↓

ज्या कंपनीचे भांडवल हे पाच कोटी किंवा त्यापेक्षा जास्त असेल तर अशा कंपनीला पूर्णकालिन संचालकाची नियुक्ती करणे आवश्यक असते.

↓

पूर्णकालिन संचालकाच्या नियुक्तीसंदर्भात संपूर्ण अटी व नियम कंपनीच्या नियमावलीत असतात.

↓

पूर्णकालिन संचालकाची नियुक्ती/निवड करण्याची संपूर्ण कार्यवाही आणि अधिकार हे संचालक मंडळाला असते.

↓

तसेच भागधारकांची संमती विशेष ठरावाच्या स्वरूपात होणे आवश्यक असते.

↓

व त्यानंतर त्या निर्णयावर केंद्र सरकारची परवानगी होणे गरजेचे असते.

* **व्यवस्थापकीय / प्रबंधकीय संचालक :-**

↓

कंपनीची व्यवस्था पाहण्याकरिता, कंपनीच्या संचालक मंडळातूनच, विविध संचालकांपैकीच एखाद्या संचालकाची नेमणूक केली जाते. त्यालाच व्यवस्था संचालक असे म्हणतात.

Scanned with CamScanner

• व्यवस्था / प्रबंधक संचालकाची नेमणूक :

कंपनीच्या कलम नं (२६) नुसार व्यवस्थापक संचालकाची नेमणूक पुढीलपैकी कोणत्याही एका प्रक्रियेने करता येते.

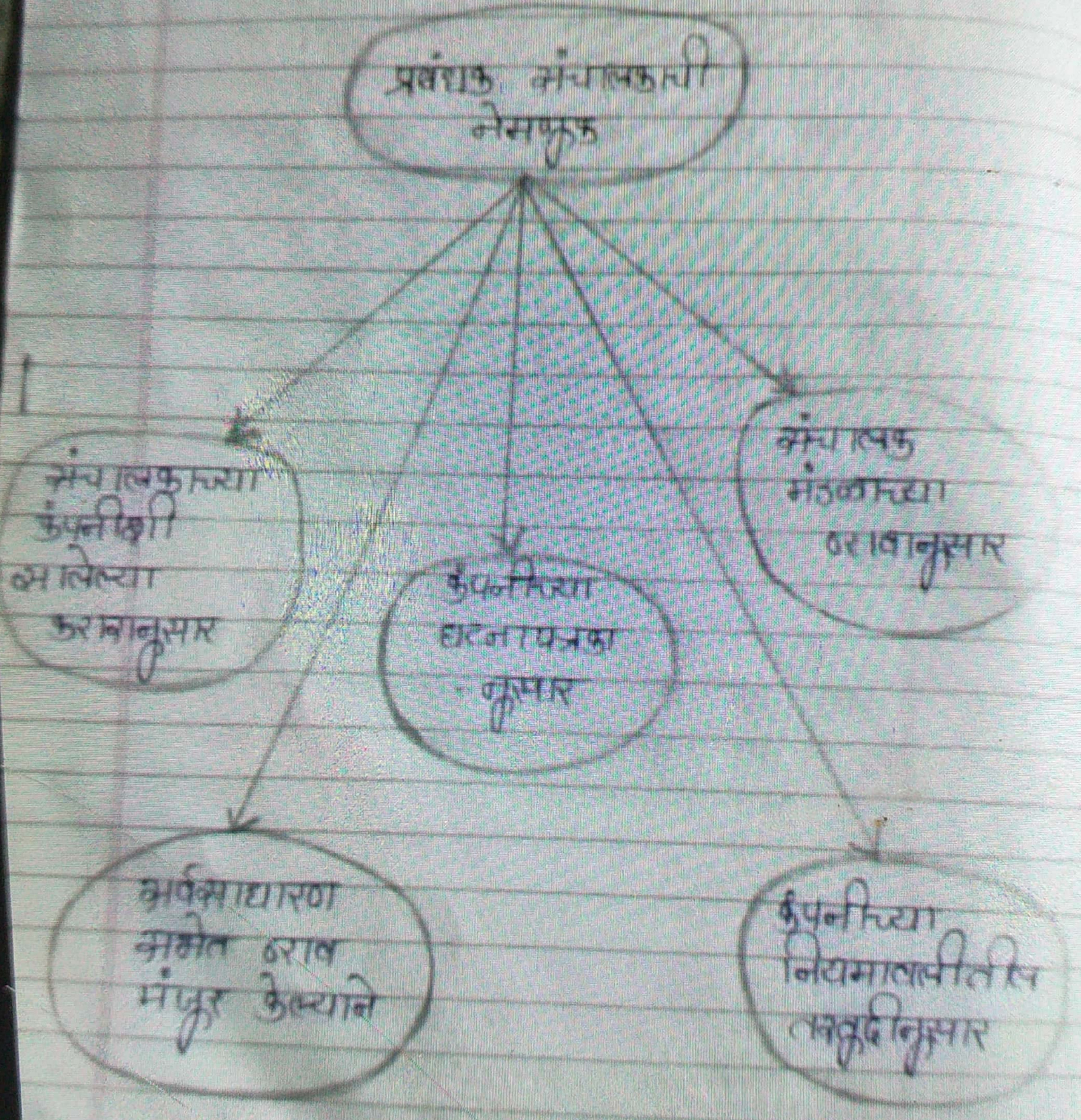

Scanned with CamScanner

• व्यवस्थापकीय / प्रशासकीय [illegible] कार्ये :

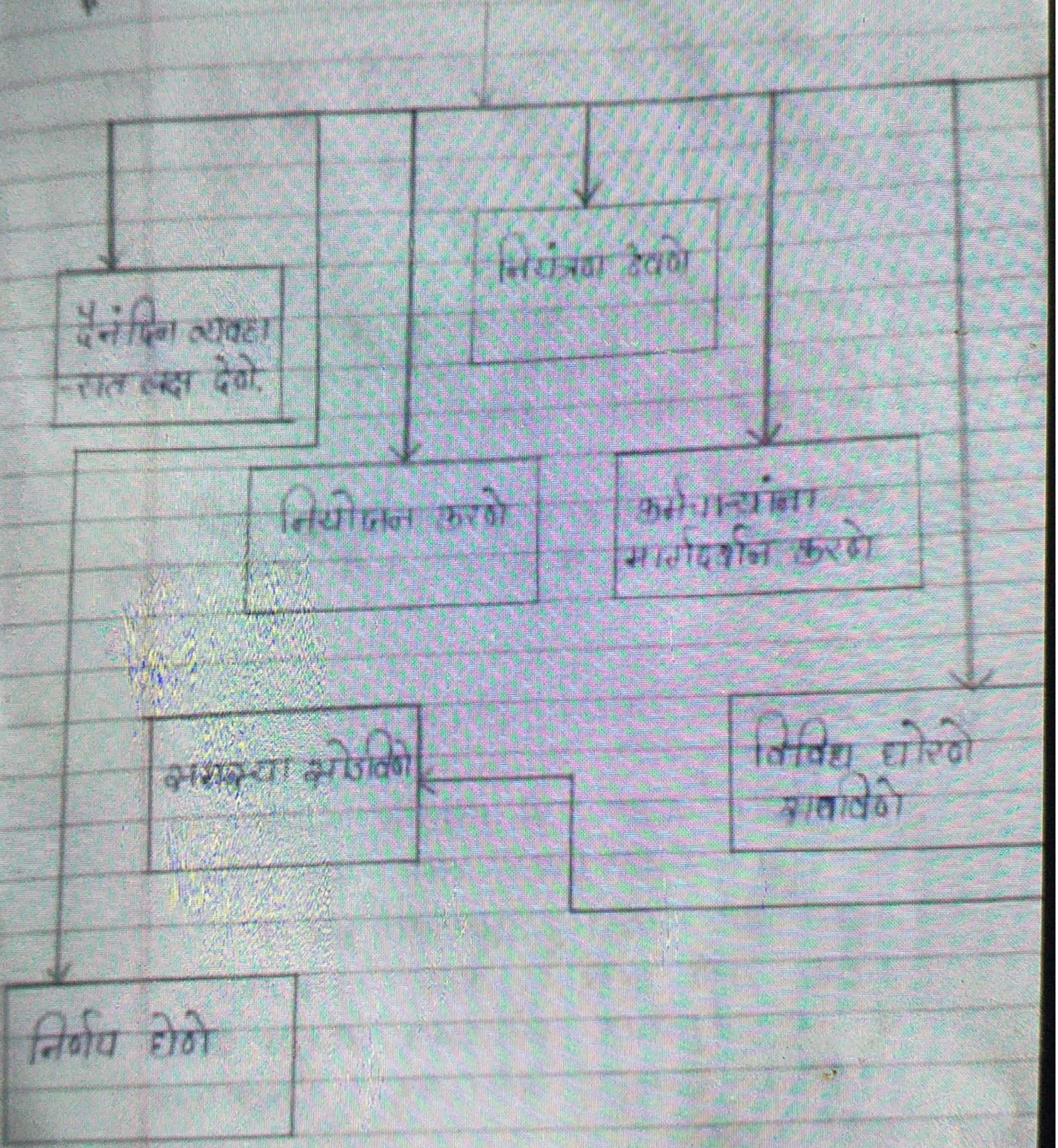

* अतिरिक्त संचालक :

कंपनी कायद्यातील तरतुदीनुसार कंपनीच्या व्यवस्थापकीय संचालकाला सहकार्य करण्यासाठी नियुक्त केलेल्या संचालकाला अतिरिक्त संचालक असे म्हणतात.

↓

जर कंपनीच्या नियमावलीत अशी तरतूद असेल तर कंपनीत अतिरिक्त संचालकाची नियुक्ती केली जाते.

↓

अतिरिक्त संचालकाचा कार्यकाळ पुढील सर्वसाधारण सभेपर्यंतच मर्यादित असतो

* वैकल्पिक / पर्यायी संचालक :-

कंपनीच्या सभा राज्याबाहेर असल्यास व मूळ संचालकांना त्या सभेकरिता तीन महिन्यांच्या कालावधीकरिता बाहेर जावे लागते. तेव्हा त्यांच्या ऐवजी वैकल्पिक संचालक म्हणून इतर व्यक्तीची नेमणूक संचालक मंडळाद्वारे केली जाते.

↓

परंतु अशी तरतूद नियमावलीत असणे आवश्यक असते.

↓

वैकल्पिक संचालकाचा कार्यकाळ संपल्यानंतर किंवा मूळ संचालक परत आल्यास त्याला पद सोडावे लागते.

पूर्णकालिन संचालकाचा

* व्यवस्थापकीय संचालकाचा / मोबदला / पारिश्रमिक:

↓

व्यवस्थापकीय संचालकाच्या नेमणुकीबाबत संचालक मंडळाशी संबंधीत व्यक्तीचा करार होतानांच त्याचा मोबदला निश्चित केला जातो.

↓

साधारणत: त्याला मासिक वेतन दिले जाते.

↓

त्याने आपले कार्य प्रामाणिकपणे व कार्यक्षमतेने करावे म्हणून शुद्ध लाभातून १% अतिरिक्त मोबदला देण्याची तरतुद केली जाऊ शकते.

↓

पण

असा करार संचालक मंडळाबरोबर ने केलेल्या करारात असणे आवश्यक आहे.

* संचालकाचा पदत्याग :-

Scanned with CamScanner

संचालकाचा पदत्याग / पदच्युती :-

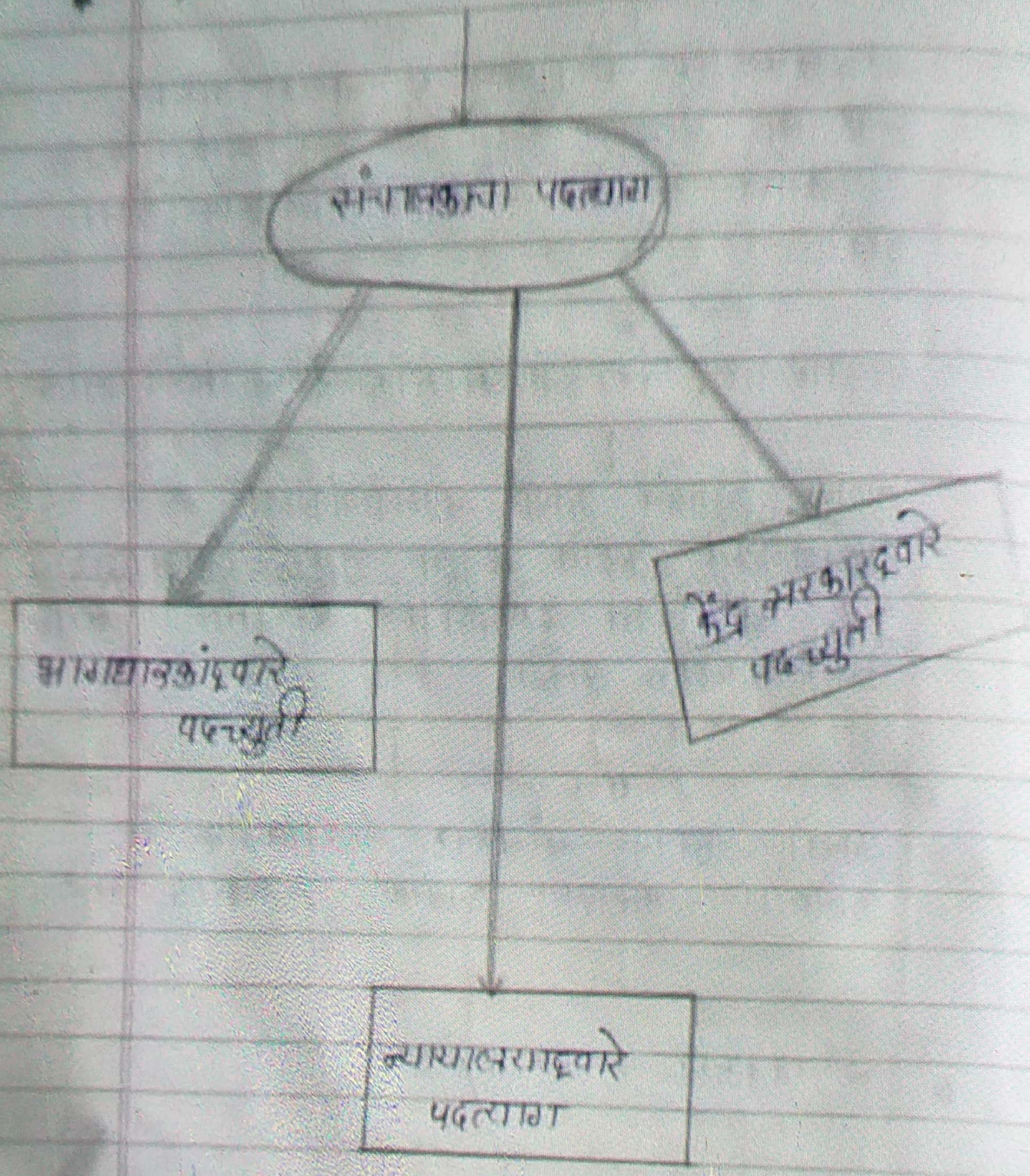

① भागधारकांद्वारे पदत्याग :-

भागधारक हे कंपनीचे मालक असतात. त्यामुळे भागधारकांना संचालकाला पदावरून पदच्युती करण्याचा अधिकार असतो. संचालकाचा

Scanned with CamScanner

कार्यकाल संपण्याआधी किंवा संपल्यानंतर पदच्युती केली करता येते.

पण

त्यासाठी भागधारकांना आपल्या सर्वसाधारण सभेत ठराव पास करून घेणे आवश्यक असते.

↓

कंपनी कायद्यामध्ये त्यासाठी तरतुदी पुढीलप्रमाणे आहेत.

→ विशेष सूचना देणे
→ सूचनेची प्रत देणे
→ निवेदन देणे
→ मत प्रदर्शनाची प्रत देणे
→ दुसऱ्या व्यक्तीची निवड
→ संचालकाच्या कालावधी
→ वैकल्पिक संचालकाची नियुक्ती

② केंद्र सरकारद्वारे संचालकाची पदच्युती:

↓

कंपनी कायद्याच्या तरतुदीप्रमाणे केंद्र सरकारकडे संचालकाच्या गैरवर्तणुकी बाबद निवेदन आल्यास केंद्र सरकार संचालकाबाबत चौकशी करून निवेदन खरे आहे किंवा नाही ह्या बाबत खात्री करून जर निवेदन खरे असेल तर न्यायालयात अर्ज दाखल करून त्याद्वारे संचालकाची पदच्युती करू शकतो.

Scanned with CamScanner

③ न्यायालयाद्वारे संचालकाचा पदत्याग :

कंपनीतील सभासदांनी संचालकाच्या गैरवर्तनाबाबत याचिका दाखल केल्यास त्यासंबंधी न्यायालयास समाधान झाल्यास न्यायालय संचालकाचा कंपनीशी असलेला करार रद्द करून संचालकाला त्याच्या पदावरून काढू शकतो.

* नैमित्तिक पदरिक्तता :-

कंपनी कायद्यानुसार जर कंपनीत एखाद्या [illegible] संचालकाचा कार्यकाल समाप्त होण्यापूर्वी → मृत्यू
→ अपात्रता
→ पदमुक्ती पदत्याग
इत्यादी.

कारणांमुळे संचालकाची जागा रिकामी झाल्यास त्याला नैमित्तिक पदरिक्तता असे म्हणतात जाते.

त्या रिकाम्या जागेवर नवीन संचालकाला नियुक्त करण्याचे अधिकार संचालक मंडळाला असतील.
पण त्यासाठी मात्र कंपनीच्या अंतर्नियमात तरतूद असणे आवश्यक असेल.

Scanned with CamScanner

ज्या व्यक्तीला संचालक म्हणून नियुक्त करावयाचे आहे. त्या व्यक्तीची लेखी संमती घेऊन संचालक मंडळाच्या सभेत अशा नेमणुकीसाठी योग्य ठराव मंजूर करणे आवश्यक असते.

THANK YOU

Scanned with CamScanner